

ПРЕГЛЕД | ОБЗОРИ · И РЕЦЕНЗИИ | SURVEY AND BOOK REVIEWS

Сергей Райчинов (София, България)

В ПАМЕТ НА ПРОФ. БОНИЮ АНГЕЛОВ

На 26 октомври 1989 г. медиевистичната наука се раздели завинаги с неуморния труженик, задълбочения изследовател на средновековната ни литература и културна история професор Боню Стоянов Ангелов. В негово лице културната общественост загуби един вещ познавач на древната ни старина, учен, приел най-ценното от традициите, завещани от основоположниците на средновековните българистични проучвания, допринесъл много за формиране облика и международния авторитет на българската медиевистика.

Роден на 6. I. 1915 г. в с. Горно Паничарево (дн. с. Ягода), Старозагорски окръг, в семейство на земеделци, Б. Ст. Ангелов от 1929 г. е гимназист в Казанлък. Тук той отрано се включва в прогресивното младежко движение и за участие в ученическа стачка през 1934 г. е изключен от гимназията. След амнистията получава право да завърши като частен ученик в Стара Загора. От 1934 г. е студент в София по славянска филология. По това време тук четат лекции такива видни познавачи на нашата стара литература като вестият палеограф и текстолог акад. Й. Иванов, проникновеният изследвач на богомилската книжнина и кирило-методиевското дело проф. М. Г. Попруженко, проф. Ст. Романски, историкът П. Ников и др. Като асистент работи и един от най-изявените познавачи на старобългарския език, покойният днес проф. К. Мирчев.

Особено силно е влиянието на обаятелната фигура на учения, педагога и човека Й. Иванов. От него Б. Ангелов се учи не само на научна прецизност и безпристрастност към фактите, но наследява и онази благоговейна любов към старината, към ръкописната книга, към титаничния труд на старобългарските книжовници, съпътствуваща научните му занимания и лъхаща от всяка страница на публикациите му.

След завършване на редовния курс и задължителния учителски стаж (1938—1939) Б. Ангелов последователно е учител в Плевен, Карлово, Казанлък. От 1944—1945 г. е директор на Казанлъшката гимназия. Между-

временно рано изявените му интереси към старобългарската литература са причина от 1946 г. да бъде командирован като учител към Института за български език, а от 1949 г. е назначен за редовен сътрудник в новоосновения Институт за литература.

От 1957 г. е старши научен сътрудник, а от 1967 — професор. Член е на БКП. Носител е на Кирило-Методиевата награда на БАН (заедно с К. Куев, Хр. Кодов и Кл. Иванова за 1978 г.) за тритомното издание „Климент Охридски. Събрани съчинения“, т. I—III. През 1983 г. е удостоен със званието „Заслужил деятел на науката“.

Нелек е началният етап от изследователската дейност на проф. Б. Ст. Ангелов. С изявено предпочитание към проблематиката на средновековната литература, ученият е принуден (поради негативното отношение тогава към нея) да преориентира своите интереси към историята на възрожденската книжнина. Но вродената научна добросъвестност и изследователска всеотдайност, любовта към националната ни литературна история спомогат той задълбочено да навлезе в сложната проблематика на прехода от стара към нова литература и в резултат се появяват редица публикации върху дейността на книжовниците дамаскичари, работили непосредствено преди Паисий Хилендарски, ценни студии и монографии за творците на Българското възрождане Паисий Хилендарски и Софроний Врачански. Всъщност и без външна причина научните занимания на Б. Ст. Ангелов логично биха го отвели до проучване на този изключително интересен период, както това показват и по-късните му работи, но тук е важно да се изтъкне именно добросъвестността на учения, вложил докрай изследователския си талант и сили в една първоначално чужда му проблематика, качества, които характеризират цялостната му дейност.

Така постепено се формират научните интереси на Б. Ст. Ангелов, обхващащи два обширни дяла от историята на българската литература — старобългарския и възрожденския периоди. И както при всеки голям учен-медие-

вист, основно място тук заема кирило-методиевската проблематика. Своето внимание ученият съсредоточава върху решаването на няколко въпроса, почти неразработвани преди него в науката — произхода и развитието на Кирило-Методиевия празник в България, борбата, водена от старобългарските книжовници през IX—X в. за утвърждаване делото на двамата братя, отношението на българските възрожденски дейци към него. По същество всеки от тези въпроси стои в неразривна връзка с другите и затова след дългогодишни проучвания и десетки отделни публикации се появява книгата „Борба за делото на Кирил и Методий“ (С., 1969), синтез на резултатите и възгледите му върху поставените въпроси.

Друг важен момент от научните приноси на проф. Ангелов се явява издирването и публикуването на малко известни или неизвестни преписи на творби, свързани с делото на Кирил и Методий — Солунската легенда, Краткото Кирилово житие, служби за Кирил и Методий, вести за тях в славянските ръкописи и старопечатни книги и др. Събраният богат фактически материал, задълбоченото познаване на българското ръкописно наследство му позволяват да направи редица ценни теоретически обобщения върху въпроса за Климентовото авторство на пространните жития на Кирил и Методий, утвърждаването на Климент Охридски като пръв съставител на общи служби и похвални слова за славянските първоучители, причините за заместването на глаголицата с кирилица в България, историческата обусловеност на появата на Храбровото „Сказание за буквите“ и още редица въпроси от сложната и богата кирило-методиевска проблематика.

С не по-малко приносен характер са проучванията на Б. Ст. Ангелов върху останалите периоди на старобългарската литература. Многогодишната му събирателска дейност попълни редица „бели петна“, обогати научните представи за българското книжовно богатство,

свърза с неговото име утвърждаването на такива плодотворни книжовници като съвременника на Владислав Граматик Мардарий Рилски, прославения хроникьор на Косовската битка Исая Серски, неуморимия съставител и преписвач на ръкописи Висарион Дебърски и много други. Заслуга на Б. Ст. Ангелов е и възстановената с богат фактологически материал картина на балкайското книжовно сътрудничество през периода на османското владичество, сътрудничество, непознаващо национални прегради и пристрастия.

Свой влог направи той и в разкриване на една важна страна от историята на славянските литератури — връзките между тях, личните контакти както между отделни творци и културни дейци, така и взаимовлиянията между творби на български, руски и сръбски книжовници. Книгите на проф. Ангелов „Из историята на старата българска, руска и сръбска литература“ (I. С., 1957; II. С., 1967; III. С., 1978) и „Из историята на руско-българските книжовни връзки“ (С., 1981) са неотменната първооснова за всеки, посветил своите усилия на тази проблематика.

Трудно е накратко да бъдат обхванати всичките многобройни приноси на Б. Ст. Ангелов в развитието на българската медиевистична наука, да се отдаде дължимото на неговите заслуги не само като учен, но и като дълбоко етичен, нравствено чист човек, възпитаващ в искрено и високопрофесионално служене на българската култура.

Проф. Боню Ангелов се вписва в анализите на медиевистиката като един от малцината даровити изследвачи, отдала сили и научен талант по събирането и систематизирането на пръснатото по ръкописи и хранилища наше национално книжовно богатство, дейност, без която са невъзможни както днешните, така и бъдещите научни обобщения и теоретични разработки.